

vetenskap & allmänhet

110208 Klas-Herman Lundgren

VAs Science Café-workshop den 8 februari 2011

Hur anordnas ett vetenskapscafé på allra bästa sätt? Det diskuterade ett 30-tal personer från hela landet under en intensiv workshop på Tekniska museet i Stockholm, anordnad av Vetenskap & Allmänhet, VA, den 8 februari.

Cissi Askwall och Lotta Tomasson från VA inledde med att presentera själva Science Café-konceptet. De berättade om hur VA i samarbete med British Council år 2005 började anordna caféer i samarbete med lokala aktörer på olika håll i Sverige och att arrangemangen blev uppskattade. De senaste åren har VA arbetat mer med att ge råd och stöd till caféarrangörer än med att anordna egna café-samtal.

I Sverige är det vanligaste upplägget för ett Science Café en kort inledning av en eller flera forskare, följt av ett längre samtal mellan alla deltagare, som leds av en samtalsledare. Målet är att skapa dialog och interaktivitet. Science caféer finns numera i [många länder](#), med lite olika namn och former.

Cafés Scientifiques i Storbritannien

Alice Taylor-Gee, Science in Society Manager vid [British Science Association](#), berättade sedan om det brittiska cafékonceptet. 1998 genomfördes det allra första så kallade Café Scientifique i Leeds. Det handlade om kontroverserna kopplade till kött och galna ko-sjukan. Wellcome Trust finansierade under 2002-2005 en nationell koordinator och antalet caféer växte snabbt. Nu finns ett femtiotal vetenskapscaféer i Storbritannien som regelbundet bjuder in forskare eller vetenskapsskribenter för att prata och diskutera med publik. De flesta drivs av volontärer och anordnas på lokala barer och caféer.

Enligt Alice är det enkelt att arrangera ett Science café. Det behövs en engagerad organisatör eller planeringsgrupp, en lämplig plats, en skicklig samtalsledare, en publik (inklusive marknadsföring för att få dem att komma) samt en eller flera intressanta talare. Hon poängterade vikten av att förbereda och gärna träna de inbjudna talarna, liksom att ta upp frågan med dem om varför de bör engagera sig i att föra dialog med omvärlden.

Workshop på Tekniska museet.

Det finns många skäl att samverka

I Sverige kan det vara för att lära sig mer om hur människor ser på ens forskning, för att det ingår i lärosätenas samverkansuppgift, för att ge samhället tillbaka något för de skattemedel som satsas på forskning eller för att locka nya studenter och doktorander. Alice underströk att det ofta är bra att forskarna då och då frågar sig vad ens forskning faktiskt tillför samhället. I Storbritannien har samverkansuppgiften enligt henne blivit alltmer integrerad i forskarnas arbete. Hon nämnde incitament och utmärkelser, som brittiska [NOISEmaker](#), som bra sätt att stimulera forskare till att föra dialog med allmänheten.

Avslutningsvis påpekade Alice att det förutom Science Cafés finns många andra möjligheter och tillfällen för forskare att samverka med omvärlden, till exempel i samband med festivaler, vetenskapsveckor, utställningar, vetenskapscentrum, skolor, öppna hus och föreställningar. Hon nämnde även konceptet [Famelab](#), en tävling i att på kort tid kommunicera vetenskap på ett engagerande, konkret och lättförståeligt sätt, och [TED](#), där lite längre föreläsningar filmas och läggs ut på nätet för en global publik.

Barn ställer ofta fler och rakare frågor än vuxna. Att föra dialog med dem kan därför vara en oväntat bra träning för forskare. I skolor i Storbritannien finns [Junior Café Scis](#), vetenskapscaféer för de riktigt unga. Alice poängterade även att det finns en hel del beslutsfattare som vill veta vad allmänheten tycker och att det ibland kan vara enklare att då ordna dialogmöten än att göra omfattande, tidskrävande och dyra konsultationer.

[\(Ladda ner Alice Taylor-Gee's Powerpoint här\)](#)

Science Cafés i Vancouver och Södertälje

Lisa Månsson från Tom Tits Experiment berättade sedan om de stora skillnaderna mellan att anordna ett Science Café på en mysig pub i centrala Vancouver, Kanada, och i utkanten av Södertälje hos Tom Tits Experiment. I Kanada räckte det med att lägga några minuter på marknadsföring via Facebook, en enkel hemsida, en mejllista och lokala tidningars kalendrier för att nå ut. I Södertälje ligger cafélokalen i ett science center utanför centrum, vilket innebär en större utmaning. Det finns ett nätverk av besökare, men de har större förväntningar när de väl tagit sig till caféet än vad pubbesökarna i Vancouver hade.

Lisa framhöll att det är mycket viktigt att hitta rätt plats och att forskare och publik ska komma nära varandra. För att dialogen ska komma igång behöver atmosfären vara tillåtande och informell. Lokalen bör vara lätt att nå, och helst ligga där mycket folk redan rör sig. Till Tom Tits Science Café kan det ibland komma bara 15 personer, men ibland över 150. Eftersom det är svårt att beräkna antalet besökare är Lisa noga med att inte ställa ut för många stolar för tidigt. Hon har noterat att tisdagar och onsdagar är de kvällar som fungerar bäst.
(Ladda ner Lisa Månssons Powerpoint här)

Undvik Powerpoint och avgifter!

Efter presentationerna diskuterades olika sätt att öka interaktiviteten på ett Science Café. Bland annat nämndes att ha med unga i samma panel som forskarna, livesändningar mellan orter, frågor som ställs via SMS och vikten av att inte vara för många deltagare så att alla får en rimlig chans att ställa frågor.

Några deltagare berättade att de tar entréavgift till sina Science Cafés men de flesta arrangemangen är kostnadsfria. Någon framhöll vikten av att inte ta betalt för att kunna locka en bredare krets, särskilt människor som inte redan är intresserade av vetenskap. På något håll inkluderar entréavgiften fika och på Nobelmuseet har kvällens tema ibland kombinerats med den mat som serveras. När det handlade om den amerikanske presidenten och fredspristagaren Jimmy Carter, som växt upp på en jordnötsfarm, serverades till exempel Nobel pea soup.

Flera påpekade att rätt kroppsspråk och tonläge kan göra även krångliga presentationer lyssnarvänliga, liksom att Powerpointpresentationer bör undvikas. Många poängterade även vikten av en bra samtalsledare. Denna har en viktig roll för att sätta tonen för kvällen, men ska samtidigt inte ta alltför mycket plats. Dessutom måste samtalsledaren kunna styra samtalet och avbryta när det behövs, speciellt om det är några i publiken som dominerar alltför mycket.

De närvarande forskarna kan gärna vandra runt och hälsa på deltagarna innan samtalet börjar. Att förbereda några unga deltagare på att ställa de första frågorna kan vara ett enkelt sätt att få igång samtalet. Det är också bra att avsätta tid till informellt prat med forskarna efteråt, gärna vid ett bord så att flera kan delta.

Att finna ämnen och forskare

I samband med lunchen delade deltagarna upp sig i mindre grupper och diskuterade olika aspekter av att anordna Science Cafés. De redogjorde sedan kortfattat för vad som hade sagts som inledning till en efterföljande gemensam diskussion.

Val av ämnen

Bra ämnen är sådana som berör många och som de flesta går och grannar på. För att finna ämnen i god tid rekommenderades att tänka igenom vilka händelser som är på gång framöver. Vad kommer att diskuteras i TV-sofforna och vad kommer att stå i tidningarna? Det är också värt att begrunda vad folk funderar på vid olika tider på året – till exempel med anknytning till högtider och årstider. Andra tacksamma ämnen är lokala frågor, liksom sådant som berör mänskligheten i stort, till exempel klimatfrågan.

Finna och förbereda forskare

Många rekommenderade att lyssna på populärvetenskapliga program, leta på Internet och titta på [YouTube](https://www.youtube.com/). Få skulle bjuda in en medverkande utan rekommendationer eller att först ha hört personen prata. Lärosätenas kommunikationsavdelningar och pressansvariga kan hjälpa till att hitta bra forskare, liksom de nationella resurscentrumen för biologi, kemi, fysik, teknik och matte. Forskare måste förberedas genom information om vad ett Science Café går ut på och hur det är upplagt. De kan också ta del av tipsen för medverkande forskare som finns på www.sciencecafe.se under ”Arrangera” i toppmenyn.

Nördcaféer

Nils Olander från Tekniska museet berättade om deras mycket framgångsrika [Nördcaféer](#). De går ut på att någon som är mycket engagerad i ett ämne och nästan lever för det, bjuds in att tala om det. Arrangemangen kom till när museet för några år sedan bestämde sig för att lyfta fram nörden som fenomen.

Det var många som ville tala om fascinerade och oväntade ämnen. Dessutom visade sig nördbegreppet fungera som något av ett filter som förbättrade köns- och åldersfördelningen hos såväl de medverkande som publiken. Några av caféämnena hittills har varit stickning och kärnkraft, trolleri, ljudet av pistolskott, fildelning, Rubiks kub, stora bränder, kvinna och nörd, fokus på Foucault, stumfilm, symaskiner samt könsroller och könsöverskridare bland Nordamerikas indianer.

”The walk of Nerds” på Tekniska museets vägg.

Nördcaféerna livesänds på internet via gratis-tjänsten [Bambuser](#) och över 8 000 personer har hittills tittat på sändningarna. Caféerna marknadsförs via Facebook, pressutskick och bearbetning av nyhetsredaktioner, med ett bra medialt genomslag. De som medverkar får dessutom som tack sitt porträtt uppsatt i en ”Hall of Fame” i museet, kallad ”the Walk of Nerds”.

Målgrupper, marknadsföring och samarbetspartners

Målgrupper och marknadsföring

Vilka caféerna bör vända sig till beror till stor del på syftet. Vissa vill kanske locka framtida studenter medan andra vill belysa specifika ämnen eller nå unga vuxna. Att formulera bra rubriker som väcker mångas intresse är avgörande. Många lyfte fram att nå dem som inte är intresserade av vetenskap som en av de största och viktigaste utmaningarna.

Det mångkulturella samhället och hur man når även grupper som är svåra att attrahera (”hard-to-reach groups”) berördes också. En del hade bra erfarenheter av att samarbeta med intressenätverk, till exempel lokala föreningar. Oavsett målgrupp för caféerna bör gruppen i fråga involveras tidigt, både när det gäller att välja tema och upplägg. ”Om vi struntar i dem så struntar de i oss”.

Finansiering och samarbetspartners

Någon berättade om hur SF Bio har bistått arrangörer av föreläsningar med biosalonger, andra talade om möjligheten att vara på bibliotek. Flera hade goda erfarenheter av att samarbeta med lokaltidningar och lokala radiokanaler. Samarbeten med företag, kommuner och län lyftes också fram, liksom möjligheter att få tips och stöd via forskningsråden. Många pekade dessutom på vikten av att utvärdera sina arrangemang på ett genomtänkt sätt.

Cissi och Lotta från VA påminde avslutningsvis om hemsidan [Sciencecafe.se](#) som har en förteckning över kommande Science Cafés och tips och råd för arrangörer. Alla uppmanades att höra av sig till lotta@v-a.se med idéer till förbättringar och kompletteringar av hemsidan. Många var intresserade av att kunna dela med sig av tips och idéer på en lösenordskyddad del av sciencecafe.se för arrangörer. Intresse fanns också för att vara med på en [internationell e-postlista](#) för caféarrangörer liksom att delta i samtal via Skype med andra arrangörer, ledda av danska [Videnskabscaféen](#), som Lisa Månsson tipsade om. Dessutom önskade många att träffas igen, gärna om ungefär ett år, på ett nytt möte för Science Café-arrangörer.

Text och foto: Klas-Herman Lundgren